

REFORMA AGRARĂ DIN 1921 ÎN ORAȘUL PITEȘTI

AUREL RADU*

În documentele din perioada modernă, terenul aflat în sudul orașului Pitești a purtat denumirea de moșie, câmp sau izlaz al orașului, iar în perioada medievală a purtat denumirea de ocină. Acest teren era folosit în devălmășie de orașeni pentru pășunatul vitelor, înființarea de grădini și livezi, pentru strângerea de lemne și alte activități. Locuitorii din satele de lângă oraș se foloseau de terenul disponibil în această moșie fiind obligați în schimb să plătească taxe sau să presteze munci în folosul orașului.

O interesantă neînțelegere s-a iscat cu ocazia aplicării Legii rurale din 1864. Locuitorii din satele Geamăna Mare, Geamăna Mică, Prundu și din cătunele Turcești, Neculcești și Lacul Smeura, așezați pe moșia orașului, erau obligați să presteze clacă de 12 zile pe an cu brațele sau cu vitele, pentru înfrumusețarea și curățarea orașului, sau alte activități pe care le impunea magistratul orașului. Conform legii rurale din 1864, clăcașii cu învoire specială aveau drept la teren de casă și grădină în suprafață de 498 stânjeni pătrați, cu plata unei despăgubiri de 1 galben de fiecare clăcaș. Locuitorii din satele și cătunele mărginașe au încercat pe căi legale să dovedească că ei sunt moșneni, iar nu clăcași, adică au drept de proprietate asupra moșiei orașului pe care o lucrau, însă nicio instanță de judecată nu le-a dat dreptate. Din această cauză, locuitorii din satele mărginașe orașului au fost împrăștiți ca foști clăcași pe moșia orașului cu întârziere care a durat mai mulți ani¹.

Pentru că moșia orașului a fost adesea supusă uzurpărilor din partea unor boieri mai hrăpăreți, ba mai mult, unii orașeni s-au „auto-împroprietărit” pe moșia orașului, lăsând așa-zisa lor proprietate moștenire sau chiar încheind acte de vânzare-cumpărare, magistratul orașului încheie un contract cu inginerul hotarnic Teodor Paladi care realizează, în anul 1845, prima hotărnicie a moșiei orașului din epoca modernă, pentru a se constata oficial care sunt limitele

* Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale.

¹ C. Speri, *Unele aspecte ale aplicării Legii rurale din 1864 la Pitești*, în „Studii și articole de istorie”, III, București, 1961, p. 261-267.

proprietății moșiei orașului. S-a păstrat manuscrisul acestei hotărânicii și două copii transcrise, nepăstrându-se din păcate și partea desenată, adică planul acestei moșii².

În anul 1894, locotenent colonelul C. I. Spiroiu realizează cea de a doua hotărânicie a moșiei orașului, care a fost tipărită în tipografia lui Gheorghe Popescu din Pitești. Din fericire, atât partea scrisă cât și partea desenată s-au păstrat până în prezent. Moșia avea o suprafață măsurată totală de circa 891 hectare³.

Cea de a treia hotărânicie a moșiei orașului, care va fi și ultima, se realizează de către inginerul G.M. Duma în preajma războiului mondial, în anii 1913-1914, în vremea primarilor Al. Dumitrescu și Al. Fostiropol. Această carte de hotărânicie se păstrează ca o raritate bibliografică, doar în Biblioteca Academiei Române, însă planul original al moșiei nu s-a identificat decât într-o copie destul de rudimentară. Moșia avea în 1913 o suprafață măsurată de circa 552 hectare, adică cu peste 300 hectare mai puțin decât la măsurătoarea realizată anterior (1894)⁴.

În anul 1917, pe moșia „Câmpul orașului Pitești” erau înființate 36 de locuri de cultură de către locuitori din satele: Hințești, Papucești și Turcești, care cultivau: grâu, orz, ovăz și mei, pe o suprafață totală de circa 50 de hectare⁵.

Exproprierea

Moșia Câmpul orașului Pitești. Din proprietatea funciară a orașului Pitești s-a expropriat o suprafață de 450 hectare (după măsurătorile cadastrale finale, suprafața a fost stabilită definitiv la 440 ha și 6.420 mp), în interesul locuitorilor din comunele limitrofe orașului, care aveau deja acele terenuri în folosință prin arendare. Primăria orașului, reprezentată de avocatul I. Ghinescu, a insistat ca proprietățile aflate în raza orașului să nu fie supuse exproprierii, deși în Decretul Lege nr. 3.637/1918 această excepție nu era prevăzută. Avocatul

² Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale (în continuare SJAN Argeș), Colecția de Documente Istorice, pachet XXXVIII/23, f. 1-22; Primăria Pitești, dosar 26/1858-1876, f. 220-228; Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (în continuare SANIC), Reforma Agrară din 1864, Județul Argeș, dosar 44/1864, f. 1-32; Teodor Mavrodin, *Istoria Primăriei Pitești*, Editura Pământul, Pitești, 1996, p. 133-137.

³ SJAN Argeș, Colecția de Documente Istorice, pachet IX/32, f. 1-11 (Conține *Carte de hotărânicie a proprietății comunei urbe Piteștii situate în jurul orașului Pitești, plasa Pitești, județul Argeș executată de inginerul hotarnic lt. colonel C. I. Spiroiu la 28 octombrie anul 1894*, Tipografia Gheorghe Popescu, Pitești); SJAN Argeș, Colecția de Planuri și Schițe, plan nr. 100/1894 (Disponibil online: <http://www.gigapan.com/gigapans/a093fc10cfaf506e6326221b2ff44f90>).

⁴ *Carte de hotărânicie a moșiei Primăriei orașului Pitești lucrată de inginerul G.M. Duma în anul(!) 1913-1914 cu autorizația Tribunalului Argeș nr. 22.595 din 1913 sub primariatul d-lor Alex. Dumitrescu și Alex. Fostiropol*, Tipografia „Progresul” A.H. Rădulescu, Pitești. (Biblioteca Academiei Române, cota III459004).

⁵ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 23/1917-1919, f. 16-17.

orașului nu a putut să dovedească până unde se întind proprietățile agricole ale orașului, întrucât afirma că nu există niciun act, lege specială pentru fixarea razei orașului sau hotărnicie (omîtând cu știință sau în neștiință hotărnicile făcute de ofițerul C. I. Spiroiu în 1894 și de inginerul G.M. Duma în 1913-1914). Fără alte precizări, avocatul susținea că este în interesul dezvoltării orașului să nu se exproprieze această moșie⁶.

Prin exproprierea moșiei „Câmpul orașului Pitești”, autoritățile agricole și judecătorești au urmărit, pe de o parte, să constituie izlazuri pentru locuitorii din comunele limitrofe orașului Hințești și Prundu (comună înglobată mai târziu în oraș) și izlazuri pentru satele care în anul 1921 aparțineau din punct de vedere administrativ-teritorial de oraș: Papucești (astăzi Cartierul Trivale), Turcești (o prelungire a Cartierului Războieni) și Neculcești (astăzi Cartierul Tudor Vladimirescu). Pe de altă parte, autoritățile au făcut câteva rezerve de utilitate publică: loturi demonstrative, loturi pentru cantonieri, loturi pentru înzestrarea școlilor normale de băieți și fete din oraș, rezerve pentru împroprietărirea invalizilor, orfanilor și văduvelor de război (IOVR).

Moșia Engheloaia. Prin decizia nr. 10 din noiembrie 1922 a Comisiei județene de expropriere Muscel s-a expropriat în totalitate moșia orașului numită Engheloaia, adică un teren de 8,3994 hectare, cu următoarele vecinătăți: nord și nord-est cu proprietatea Fr. M. Lehrer, la est și sud-est cu proprietatea fostă Olga A. Petrescu, la sud și vest cu brațul principal al Râului Argeș. Această moșie, fiind de mână moartă, s-a expropriat în întregime pe seama Casei Centrale a Cooperăției și Împroprietăririi pentru împroprietărirea locuitorilor din comuna Valea Mare din Muscel. Orașul Pitești stăpânea această moșie în baza daniei făcută de Anica Enghel care a donat orașului un zăvoi aflat la confluența râurilor Argeș și Doamnei. Încă din vechime, magistratul orașului Pitești s-a judecat cu moșnenii din Isvorani care în timp au acaparat din această proprietate, după cum reiese inclusiv din hotărnicia ce s-a făcut proprietății lui Ioan C. Brătianu și altor moșneni din Isvorani / Valea Mare (dosar nr. 41/1858 deschis la Tribunalul Mușcel)⁷.

Moșia Dobrogostea. Această moșie aflată la 10 km distanță de orașul Pitești era stăpînită în indiviziune de Prefectura județului Argeș și Primăria orașului Pitești, fiind în posesia acestora din anul 1882, ca urmare a donației făcută de filantropul piteștean cu origini grecești, Ion Nicolopol, prin testamentul său din anul 1874. Moșia era în mare parte împădurită în anul 1896 când a fost măsurată și avea o suprafață totală de 673 hectare. Cu ocazia aplicării legii de

⁶ SANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Județul Argeș, dosar 291, f. 1-42; Comisia județeană de expropriere a județului Argeș, proces-verbal nr. 59 din 20 iulie 1919.

⁷ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosar 120/1923, f. 1-8.

reformă agrară, s-a constatat că o parte din moșie se afla în administrarea Ministerului Domeniilor Statului, iar altă parte în administrarea Ministerului Instrucțiunii Publice pentru Școala de Agricultură de la Dobrogea. Prin procesul verbal din 29 ianuarie 1919 încheiat de Gh. Carapancea, judecătorul Ocolului rural Pitești, s-au expropriat două porțiuni din această moșie în suprafață totală de 52,40 hectare. După măsurătorile cadastrale finale, suprafața agricolă totală expropriată în folosul locuitorilor din comuna Dobrogea a fost de 57 de hectare⁸.

Înființarea izlazurilor orașului

Autoritățile agricole⁹ au repartizat orașului Pitești trei parcele destinate ca izlaz pentru satele orașului: Papucești, Turcești și Neculcești. Terenul în suprafață totală de 166,84 ha a fost luat în primire de delegatul Primăriei Pitești, inginerul Sebastian Arganini, șef al Serviciului tehnic al orașului¹⁰. Cele trei trupuri de izlaz aparținând orașului erau următoarele:

1. Izlazul din jurul Cimitirului Sf. Gheorghe, pe o lungime, începând de la Rezervorul de apă și mergând spre apus până la hotarul moșnenilor smeureni (care servea complementar drept câmp de exerciții militare pentru Garnizoana Pitești), în vecinătatea satului Papucești, în suprafață de 85,89 ha;

2. Izlazul din jurul satului Turcești (în marginea dinspre apus a orașului), în suprafață de 55,60 ha;

3. Izlazul satului Neculcești, situat spre comuna Prundu, în dreptul Depoului CFR, în suprafață de 25,35 ha¹¹.

Într-un document din anul 1940, Marin Constantinescu, ajutor de primar al orașului, Nicolae Ionescu, secretarul orașului și Eugen B. Ivanov, arhitect-șef al Serviciului tehnic orașenesc, formând Comisia de constatare și verificare a imobilelor orașului, constată că izlazul orașului era format din patru trupuri rămase în urma exproprierii moșiei orașului Pitești, în perioada 1919-1921, care avea o suprafață totală de 164 ha și 5.129 mp. Aceste izlazuri erau următoarele:

- Trupul nr. 1 care se învecina la est cu Strada Războieni, la est cu proprietatea Ministerului Sănătății și Șoseaua Smeurei, la nord cu proprietatea locuitorilor din orașul Pitești și la sud cu proprietatea Ghiță Cutcudache și proprietatea locuitorilor din Turcești;

- Trupul nr. 2 care se învecina la est cu proprietatea Ștefan Roșu și alții, la vest cu izlazul comunei Hințești, la nord cu proprietatea locuitorilor din cătunul Turcești și la sud cu izlazul comunei Hințești;

⁸ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 16/1919-1937, f. 14; Serviciul Agricol Argeș, dosar 63/1919-1924, f.n.

⁹ Consilieratul Agricol Argeș și Regiunea a IV-a Agricolă Pitești.

¹⁰ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 6/1931-1941, f.n.

¹¹ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 6/1931-1941, f.n.

- Trupul nr. 3 care se învecina la est cu proprietatea Ministerului Educației Naționale (Școala Normală de învățătoare) și izlazul comunei Prundu, la vest cu Șoseaua Craiovei, la nord cu firul apei Geamăna Mică și la sud cu izlazul comunei Geamăna;

- Trupul nr. 4 care se învecina la est cu Șoseaua Craiovei, la vest cu proprietatea locuitorilor din comuna Geamăna, la nord cu proprietatea M. Jerăgai și alții și la sud cu izlazul comunei Geamăna¹².

În anul 1930, Primăria a cerut o ofertă pentru achiziționarea și montarea de borne de hotar (300 bucăți) pentru izlazul orașului, în valoare de 30.000 lei, de la fabrica de plăci de mozaic și beton a lui Ștefan Casarsa din Pitești. Din cauza lipsei semnelor de hotar existau numeroase procese și reclamații de încălcare de posesie, de nerespectare a lucrărilor de parcelare executate de Direcția Cadastrului¹³.

Înființarea izlazurilor comunelor limitrofe orașului

În afară de izlazurile satelor: Papucești, Turcești și Neculcești, s-au mai înființat izlazuri și pentru comunele din jurul orașului: Geamăna, Hințești și Prundu. Țăranii din aceste comune erau organizați în obști de arendare a terenurilor agricole din moșia orașului: Obștea de arendare „Sporul Vitelor” și Obștea „Unirea”, ambele din comuna Prundu, și Obștea de arendare „România Mare” din comuna Hințești.

În anul 1930, au fost predate definitiv următoarele suprafețe provenite din moșia orașului: 92 ha pentru izlazul comunei Hințești, comună reprezentată de primar Ilie Ștefan Dinu și notar Dumitru Oprescu; 3 ha pentru Biserica parohială Hințești, reprezentată de preot paroh Ilie I. Florescu, cu mențiunea că din acest lot, o suprafață de 2 hectare s-a dat prin procesul verbal din 2 iulie 1941, moștenitorilor caporalului Vasile Dinescu din Prundu, mort în Rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie 1941¹⁴.

În anexa fotografică de la finalul articolului (*Planul moșiei orașului Pitești*) sunt figurate și izlazurile comunelor limitrofe: Geamăna (două trupuri de 6,10 ha și 25 ha) și Prundu (28 ha) care au fost constituite pe fosta moșie a orașului¹⁵.

Constituirea rezervelor de interes public

Școala Normală de Fete din Pitești a primit în posesie o suprafață de 10 hectare de teren agricol în anul 1921, iar în anul 1923 această suprafață a fost suplimentată cu alte 5 hectare. Terenul se învecina cu: Cimitirul Sf. Gheorghe,

¹² SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosare 167/1940, f. 1-11; 176/1940, f. 1-10.

¹³ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosare 16/1919-1937, f. 284; 19/1920-1933, f. 239.

¹⁴ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 4/1930, f. 1-11.

¹⁵ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 16/1919-1937, f. 287.

Rezervorul de apă al orașului, Șoseaua Smeura, Lotul Garnizoanei Pitești și Izlazul orașului Pitești.

N. Bacria Tutănescu, agronomul Regiunii IV Agricole Pitești afirma că: „Terenul din Trivalea, prin situația lui în punctul cel mai sănătos și înfrumusețat, lângă Parcul Trivalea al orașului Pitești, este un teren de însemnătate și valoare în prezent și mai cu seamă în viitor ca stațiune climaterică”¹⁶. În anul 1924, se încheie un act de cesiune prin care Primăria orașului Pitești, reprezentată de M.V. Popescu, președintele Comisiei Interimare cedează Școlii Normale de Fete din Pitești, reprezentată de directoarea A. Stroescu, un teren în suprafață de 5.025 mp (15x335 metri) din marginea Cimitirului Sf. Gheorghe, pentru construirea unui drum de acces la terenul școlii (15 ha), pe care urma să se construiască noul local al acestei școli¹⁷.

Ca urmare a reducerii bugetului învățământului secundar, Școala Normală de Fete din Pitești este desființată în toamna anului 1930. Lotul de 15 ha este „afectat” Camerei de Agricultură Argeș, reprezentată de N. Ulani.

În anul 1934, din lotul de 15 ha, o suprafață de 5 ha a fost atribuită Schiturului Trivalea. În anul 1936, suprafața de 10 ha rămasă a fost redată pe alt amplasament Școlii Normale de Fete din Pitești, reînființată, pentru a fi folosită „pentru câmp de experiență și practică agricolă”. Directoare ale Școlii Normale de Fete între 1921-1922 au fost: Nelly Strugurescu și Aurelia Stroescu.

În anul 1940, cu ocazia întocmirii cărții funciare a orașului Pitești, Școala Normală de Învățătoare, condusă de directoarea S. Stavarache, își avea sediul în strada Cimitirul Armenesc sau Alexandru Odobescu, unde se afla localul școlii, având următoarele vecinătăți: la răsărit cu proprietățile mai multor particulari, la apus cu Cimitirul Armenesc și izlazul comunal, la nord cu proprietatea mai multor locuitori și la sud cu izlazul comunei Prundu¹⁸.

Școala de Ofițeri de Artilerie „Regele Carol I”. Prin Înaltul Decret Regal nr. 86 din 18 ianuarie 1938, localul Școlii Normale de Fete din Pitești trece de drept în patrimoniul și folosința Ministerului Apărării Naționale, pentru a fi utilizat și amenajat pentru nevoile militare ca local pentru Școala de Ofițeri de Artilerie „Regele Carol I”. Ministru al Apărării era general de divizie Ion Antonescu, ministru de Interne Armand Călinescu și președinte al Consiliului de Miniștri O. Goga¹⁹. În anul 1941, cu ocazia întocmirii cărții funciare a orașului Pitești, pe terenul școlii militare, în suprafață de 14,50 ha, aflat între Rezervorul de apă și Cimitirul Sf. Gheorghe, se aflau construcții în suprafață de 7.468 mp:

¹⁶ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 2/1921-1937, f. 6.

¹⁷ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosar 123/1924, f. 1-11.

¹⁸ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosare 239/1940, f. 1-3; 240/1940, f. 1-9.

¹⁹ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosar 241/1940, f. 14; *Monitorul Oficial*, nr. 19 din 25 ianuarie 1938, p. 330.

casa meștrilor mecanic și bucătar, corpul de gardă, remiza de cărbuni, bordei pentru zarzavaturi, cocină pentru porcii școlii și construcții în curs de executare: 3 grajduri pentru cai, 2 remize pentru material de artilerie, 1 pavilion pentru trupă și 1 magazie pentru efecte. Pavilioanele A și B erau descrise astfel: 10 săli de studii, 19 cancelarii, 1 sală de conferință, 1 cazinou al ofițerilor, 1 cameră de frizerie pentru ofițeri, 1 cameră de frizerie pentru elevi, 1 cameră dormitor pentru trupă, 1 cameră ofițer de serviciu, 11 camere magazine diferite, 1 cameră popota ofițerilor, 1 cameră sala de mese a elevilor, 3 camere spălătorie, 1 cameră bucatărie de elevi, 1 cameră cantină, 1 cameră sală de muzică, 3 camere croitorie, 3 camere cizmărie, 1 cameră infirmerie, aflate toate la parter, iar la etaj: 13 dormitoare elevi, 2 spălătoare, 4 magazine, 4 cancelarii, 1 infirmerie trupă, în total 24 camere²⁰.

În perioada războiului, Primăria Pitești reprezentată de lt. colonel Dan Constantinescu și profesor Ion Steriopol, a vândut școlii militare în 1942 și respectiv 1944, mici suprafețe de teren (1.413 mp), învecinate cu proprietatea școlii²¹.

Schitul Trivalea, reprezentat de arhimandrit Emilian Popescu, primește în posesie, în anul 1926, un lot pe Șoseaua Pitești-Craiova. În 1930, ieromonah la acest schit era Hagi I. Dumitrașcu. În 1934, Schitul Trivalea primește la schimb un lot de 5 ha care aparținuse Școlii normale de fete din Pitești, însă prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 11.639 din 18.01.1939, acest lot a fost expropriat pentru cauză de utilitate publică, respectiv pentru înființarea Școlii de ofițeri de artilerie „Regele Carol I”, teren pe care s-au ridicat clădirile și grajdurile acestei școli militare²².

Scoala Normală de Băieți din Pitești, redenumită Școala Normală de Învățători „Al. Odobescu” din Pitești a primit în posesie un lot de 25 hectare în cartierul Sf. Ilie, lângă Cimitirul Armenesc, trecând peste Pârâul Dârzul, având următoarele vecinătăți: la nord cu proprietatea orașului, la sud cu izlazul comunei Pitești, la est cu proprietatea locuitorilor din comuna Prundu și la vest cu izlazul orașului²³. Directorii acestei unități de învățământ au fost: preot econom P. Vintilescu (1921), Ion N. Isbășeanu (1923), Garofoiu (1930) etc.

Loturile rezervate celor două unități școlare, însemnate ca suprafață agricolă (40 ha), au fost supuse mai multor modificări de suprafață și schimburi de amplasament, fapt ce denotă inconsistența măsurilor luate de autorități. În teorie, autoritățile agricole doreau ca aceste loturi școlare să devină model de

²⁰ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosar 241/1940, f. 1-14.

²¹ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosare 268/1942, f. 1-3, 274/1944, f. 1-3.

²² SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 3/1926-1947, f. 1-15.

²³ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosar 240/1940, f. 1-9.

practică agricolă, însă în practică, unitățile de învățământ erau în imposibilitate de a lucra eficient aceste suprafețe mari de teren agricol.

Garnizoana Pitești a primit în folosință (uzufruct) în anul 1925 un teren în suprafață de 30 ha din izlazul orașului Pitești și cel al comunei Hințești (ambele izlazuri fiind înființate pe moșia orașului Pitești), pentru a fi folosit ca poligon de tragere. Acest poligon de tragere era amplasat în zona de apus a satului Turcești, având o lungime de 750 metri și o lățime de 420 metri, fiind examinat la fața locului de generalul N. Oprescu, care a verificat dacă terenul întrunește condițiile impuse pentru un poligon de tragere. În anul 1930, acest teren a fost schimbat cu altul „mai avantajos”, amplasat tot pe moșia orașului²⁴. Comandantul Garnizoanei Pitești era, în anul 1930, general Dumitru Martian, asistat de colonel Barbu Pârâianu, comandantul Regimentului nr. 4 Argeș și căpitanul Ion Geantă, șeful Biroului Domeniilor Militare Pitești. O porțiune din izlazul orașului (circa 65 ha), aflată lângă Cimitirul Eroilor (Sf. Gheorghe) a fost dată de Eforia de Pășuni Pitești în folosința Ministerului Aerului și Marinei pentru a fi utilizată ca teren de aterizare pentru avioane²⁵.

Lotul farmaceutic. Prin decizie ministerială nr. 7.489/1926, pe moșia orașului, s-a aprobat înființarea unui lot demonstrativ de 10 ha pentru cultivarea de plante medicinale, care să fie arendat conform regulamentului din 1925²⁶, pe o perioadă de 25 de ani, lui Nicolae Iliescu, farmacist din Pitești, Piața Episcopiei. Nicolae Iliescu era maior în rezervă, participant în campania războiului mondial (1916-1918), mobilizat la Ambulanța Diviziei a 3-a la data de 15 august 1916, în baza decretului nr. 2.784/1916 și demobilizat la 11 iunie 1918, conform decretului nr. 1.010/1918. Exercita comerțul de „farmacie și drogherie”, având firmă (Nova) înscrisă încă din anul 1908.

Contractul semnat în mai 1926 între Ministerul Agriculturii și farmacistul N. Iliescu a fost încheiat la Tribunalul Argeș. Prin contractul de arendare, arendașul avea stabilit un plan de cultură obligatoriu și foarte rigid: „Din suprafața totală arendată, să semene cu plante medicinale cel puțin 2/5 sau 4 hectare și 2.500 mp pentru producerea semințelor de plante medicinale, iar pe restul suprafeței, să semene cereale după un plan de cultură întocmit de D-sa. și aprobat de Minister, din care ¼ din suprafață, adică 1,50 ha, să le semene cu grâu; acest plan de cultură face parte integrantă din contractul de arendare”²⁷. Pe lângă planul de cultură anual, arendașul era constrâns să respecte numeroase obligații impuse de autoritățile agricole, bune în teorie, dar care s-au dovedit un

²⁴ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 20/1924-1931, f.n.

²⁵ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 6/1931-1941, f.n.

²⁶ *Monitorul Oficial* nr. 46 din 1925.

²⁷ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 20/1926-1931, f. 20-21.

eșec în practică. Arendașul trebuia să producă pe acest lot: semințe de plante medicinale „pentru o suprafață de 10 ori mai mare decât cea cultivată”, semințe care să fie de bună calitate și din soiuri alese, să-și procure ustensilele agricole necesare, să irige cultura înființând o „roată bulgărească”, să aibă casă de locuit pe lotul său, în satul cel mai apropiat de comuna de care depinde lotul (clădirea de locuit și „atenanșele” arendașului se aflau la periferia orașului, pe strada Cuza Vodă, nr. 43), să aibă cel puțin un vier de prăsilă pe care să-l pună la dispoziția locuitorilor din comună, să întrețină un elev practicant la o Școală de Agricultură sau doi copii de sătean din comună pentru a învăța cultura plantelor medicinale, să dea sfaturi săptămânale sătenilor amatori din comună și să țină cel puțin 10 conferințe pe an cu sătenii din regiune pe o rază de 10 km, să dea instrucțiuni scrise oricui le-ar cere, să asigure clădirile și recoltele.

Arendașul a încercat să cultive următoarele „plante medicinale”: muștar, in, anason, chimion, mac și ricin. Singura cultură care a reușit parțial a fost cea de muștar. A ținut conferințe în comunele: Prundu, Moșoaia și Albota, când s-a ținut adunarea Cercurilor culturale ale învățătorilor și preoților din zonă. Inventarul agricol deținut era format din: patru cai, o vacă rasa switzer cu vițel, două căruțe, o trăsură și o șaretă, un plug de fier, o grapă de fier, un tăvălug și o prășitoare.

În anul 1929, terenul era cultivat cu: muștar negru (4,50 ha), grâu de primăvară (2,50 ha), ovăz (0,75 ha), orz de primăvară (1 ha), mături și borceag (1 ha), mei românesc (0,25 ha). În urma unui control, autoritățile agricole constată în anul 1929 că: „Lotul demonstrativ a fost greșit destinat plantelor medicinale din cauza compoziției terenului argilos și cleios. Din această cauză, toate apele care se scurgeau de pe deal și de pe rambleul șoselei Pitești-Craiova se depozitau astfel încât nu se poate face niciun fel de cultură pe această porțiune”. O sursă de apă pentru irigații nu exista pe aceste teren, inclusiv apa de băut pentru lucrători fiind cărată din oraș cu butoiul.

După patru ani de „încercare infructuoasă”, farmacistul N. Iliescu renunță, în anul 1929, la acest lot, autoritățile păstrând inclusiv garanția în valoare de 9.000 lei depusă la semnarea contractului de arendare²⁸. Terenul a fost arendat din nou, începând din anul 1930, locuitorului Marin St. Șerban din comuna Hințești, pentru suma anuală de 6.600 lei.

Pepiniera Merișani a primit în posesie definitivă din moșia orașului un lot de 31,75 ha amplasat pe șoseaua Pitești-Craiova. În perioada 1926-1931, șeful acestei pepiniere a fost C. Tașcă.

²⁸ Vezi și Cartea de judecată civilă nr. 9.514 din 30 octombrie 1929 a Judecătoriei I Urbană București.

Serviciul tehnic al județului Argeș a primit un lot de 1,2125 ha pentru înființarea unui canton tehnic pe șoseaua județeană Pitești-Păduroiu. Acest lot a fost predat definitiv în anul 1930 către Serviciul județean de lucrări publice și comunicații Argeș, condus de conductor Alexandru Chiriloiu. De asemenea, Serviciul tehnic al județului Argeș a mai primit un lot de 1 ha și 50 ari. Acest lot a fost predat definitiv în anul 1930 către Casa Autonomă a Drumurilor de Stat din Pitești, condusă de conductor V. Chioncel.

Cimitirul Sf. Gheorghe primește, pentru extindere, o porțiune de teren de 1,50 ha.

Împroprietărirea

Dreptul de împroprietărire pentru invalizi, orfani și văduve de război (IOVR), precum și alte categorii a fost stabilit prin legislația de împroprietărire care a fost completată și modificată de-a lungul perioadei interbelice²⁹. Legea din 1935 (art. 37) stabilea astfel: „Invalizii, orfanii și văduvele de război au dreptul la împroprietărire, conform legii speciale de împroprietărire sau la loturi de casă celor de la orașe, în conformitate cu legea de împroprietărire a demobilizaților, chiar în cazul când copiii văduvei au devenit majori”³⁰. Oficiul I.O.V. era obligat să se ocupe ca invalizii, orfanii și văduvele de război rămași neîmproprietăriți, ca să fie înscriși ulterior pe liste suplimentare. Prin legi speciale s-a recunoscut dreptul de împroprietărire cu loturi de casă pentru militarii care au fost decorați cu Ordinele: Mihai Viteazul³¹, Virtutea Militară de Război³², Steaua României, Coroana României³³, Bărbăție și Credință³⁴.

Pentru a beneficia de prevederile legislative, persoanele îndreptățite trebuia să depună cereri scrise la Primăria orașului Pitești până la 1 martie 1923, conform regulamentului de aplicare a legii din 1922. În practică, acest termen de

²⁹ Legea de împroprietărire publicată în Monitorul Oficial nr. 159 din 18.10.1921, modificată prin legea publicată în Monitorul Oficial nr. 184 din 10.08.1931 și Regulament pentru punerea în aplicare a legii din 17 octombrie 1921 prin care se autorizau comunele urbane să vândă loturi de case invalizilor, văduvelor cu orfani din război, funcționarilor de stat, județ și comună, precum și tuturor demobilizaților, plătibile în rate publicat în Monitorul Oficial nr. 200 din 13.12.1922, instrucțiunile Ministerului de Interne date prin ordinul circular nr. 23.840 din 24.03.1923 etc.

³⁰ Lege privitoare la abrogarea și modificarea unor dispoziții din legea de la 5 mai 1927, pentru modificarea legii relativă la înființarea Oficiului Național I.O.V. și a legii pentru organizarea Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, în *Monitorul Oficial* nr. 194 din 26.08.1935, p. 5993.

³¹ Lege publicată în *Monitorul Oficial* nr. 105 din 15 mai 1927 și Regulamentul de aplicare publicat în *Monitorul Oficial* nr. 277 din 15 decembrie 1927.

³² Lege nr. 1.304 pentru acordarea unor recompense naționale purtătorilor medaliei „Virtutea Militară de Război”, în *Monitorul Oficial* nr. 104 din 08.05.1933, p. 3278-3279

³³ Decretul Lege nr. 1.899 publicat în *Monitorul Oficial* nr. 87 din 14 aprilie 1937.

³⁴ Lege nr. 2.092 pentru acordarea unor recompense purtătorilor medaliei „Bărbăție și Credință” cu spade cl. I, II și III, în *Monitorul Oficial* nr. 161 din 16.07.1934, p. 7.

depunere a fost amânat *sine die* până la izbucnirea războiului mondial (1939) care a schimbat prioritățile de moment ale țării și a pus capăt împrumutării.

Îndreptățiții trebuia să fie „împrumutați prin cumpărare” cu loturi de case (în suprafață variabilă, de la minim 200 mp până la un maximum de 500 mp), pe loturile aflate în intravilan (raza orașului). Pentru a beneficia de împrumutare, cei îndreptățiți trebuia să nu mai dețină o altă proprietate (teren/casă) și să aibă domiciliul în orașul Pitești la 14 august 1916.

Prețul loturilor de împrumutare se stabilea în Consiliul orașenesc, iar plata lotului se făcea în termen de 20 de ani, în rate anuale. Lotul cumpărat era inalienabil și dacă timp de opt ani de la punerea în posesie, proprietarul nu construia casă, lotul revenea de drept orașului. Dacă proprietarul lotului construia o casă, acesta putea înstrăina lotul, după 5 ani de la terminarea construcției. Lucrările edilitare erau suportate în cote egale de municipalitate și de împrumutat/proprietar.

Cele mai multe controverse și dezavantaje pentru militari și funcționarii publici au fost create de condiția impusă de lege ca aceștia să aibă domiciliul în oraș la 14 august 1916. Funcționarii publici și militarii nu aveau conform ocupației un domiciliu stabil fiind nevoiți să-și urmeze postul. Ministerul de Interne a dat mai multe ordine prin care s-au făcut unele derogări de la lege, care în practică a însemnat aplicarea dublei măsuri față de alte categorii socio-profesionale.

Atribuirea loturilor pentru diferitele categorii s-a făcut de o Comisie de împrumutare compusă din mai mulți membri (7): General Toma Lișcu – consilier comunal și președintele Comisiei de împrumutare, locotenent Iordache, colonel Becescu, G.C. Dumitrescu – delegat al Societății Mărăști, N. Stăncescu, I. Zănescu și avocat comunal Constantin Pavlovici. Procesele verbale încheiate și semnate de membrii comisiei erau contrasemnate de primarul orașului.

După război, au luat ființă mai multe asociații și societăți ale ofițerilor, demobilizaților cu grade inferioare, ale militarilor decorați, care au trimis numeroase adrese, liste și memorii către autorități pentru punerea în aplicare a legislației de împrumutare³⁵.

³⁵ Societatea „Munții Coți” a demobilizaților grade inferioare din Argeș, președinte Vasile Purcăreanu; Societatea „Mărăști” a demobilizaților din orașul Pitești și județul Argeș, recunoscută ca persoană juridică prin sentința Tribunalului Argeș, secția I cu nr. 97/1925, președinți: colonel Al. Grecescu și colonel C. Calotescu; Asociația Generală „Bărbăție și Credință cu Spade” din județul Argeș, președinte Nicolae Stăncescu; Societatea „Liga Eroii Neamului” – Filiala Pitești, președinte S. Savu; Asociația Cercetașii României din Războiul 1916-1919 – Subcentrul Pitești, președinte magistrat Nicolae D. Ghimpa; Societatea „Virtutea Militară”, președinte locotenent M. Iordache; Societatea ofițerilor în rezervă și retragere proveniți din activitate „Regele Mihai I”, Filiala Argeș, președinte General Toma Lișcu.

În anul 1924, Primăria Pitești anunța public că s-au terminat lucrările Comisiei de împrăștiere și s-au afișat listele persoanelor admise sau respinse pentru împrăștiere în orașul Pitești³⁶. În final, au fost acceptate pentru a fi împrăștiate cu loc de casă un număr de 345 persoane din următoarele categorii: invalizi de război (10), văduve de război cu orfani (21), demobilizați (123), decorați cu „Bărbăție și Credință” (35), militari (75), funcționari (61), decorați cu „Virtutea Militară” (5) și cercetași (15)³⁷. Au fost respinse de la împrăștiere un număr de 302 persoane din următoarele categorii: invalizi de război (13), văduve de război cu orfani (17), demobilizați (118), decorați cu „Bărbăție și Credință” (3), militari (51) și funcționari (98)³⁸.

Comisia de împrăștiere a aplicat uneori dubla măsură în analiza cererilor de împrăștiere care au fost respinse pentru următoarele motive: solicitanții dețineau o proprietate în oraș (teren și casă), nu se încadrau în prevederile legii, au decedat fără să aibă urmași sau urmașii nu erau interesați să fie împrăștiați, nu aveau domiciliu în Pitești la 14 august 1916, cererile erau tardiv depuse, după termenul impus de lege, cererile și actele de la dosarul de împrăștiere erau necompletate, incomplete sau lipseau, erau împrăștiați în alte localități, renunțau la împrăștiere.

Autoritățile au eșuat în aplicarea legislației de împrăștiere cu loturi de case a invalizilor, văduvelor cu orfani din război, funcționarilor de stat, județ și comună, precum și a tuturor demobilizaților din orașul Pitești. O explicație a acestei situații se datorează modului în care a lucrat Comisia de împrăștiere, a birocrăției administrației și deselor schimbări de consilii orășenești și primari în funcție.

Pe lista celor cu drept de împrăștiere se află inclusiv președintele Comisiei de împrăștiere, Generalul Toma Lișcu³⁹. Chiar dacă acesta avea merite deosebite, fiind un militar de carieră cu multiple decorații: Medalia

³⁶ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 19/1920-1933, f. 175.

³⁷ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 1, f.n.

³⁸ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 1, f.n.

³⁹ Toma Lișcu (n.01.04.1866, Islaz, Romanai – d.1958), fiul lui Marin și Tudora din comuna Islaz, căsătorit în 1902 cu Lucreția Petre Ionescu din Câmpulung decedată în 1907, se recăsătorește în 1908 cu Profira Zenidi, copii: Traian (n.1905) și Alexandru (n.04.11.1910-d.25.11.1910). Acesta face parte din cadrele active ale armatei ca ofițer de la 1 octombrie 1891, absolvent al Școlii de Subofițeri Bistrița și apoi Școala Superioară de Război (1899-1902). A fost profesor de Istorie militară și Geografie militară la Școala Militară de Infanterie în 1907, în anul 1908 este inspector de studii și ajutor de profesor la Cursul de tactica terenului la Școala Superioară de Război, în 1902 face un stagiu la Statul Major General, în 1904 un stagiu în arma Artileriei, în 1905 un stagiu în Armata Austro-Ungară, în 1910 este subșef de Stat Major la Corpul 3 Armată și în 1911 șef de Stat Major la Divizia 10. Are un bust în fața Inspectoratului General al Poliției de Frontieră din București, ridicat în anul 2004, pentru meritele avute în securizarea granițelor țării, ca fost comandant al Corpului Grănicerilor (1918-1921). Este înmormântat în Cimitirul Sf. Gheorghe din Pitești.

jubilărie Carol I în 1906, Coroana României în grad de cavaler, Medalia Avântul Țării în 1913, Medalia Bărbăție și Credință în 1913, Steaua României (Cavaler) în 1913, Sfântul Vladimir în 1917, Steaua României (Ofițer) în 1917, Coroana României (Comandor) în 1917, această „autonumire” pe lista de împrumut este, în fapt, un regretabil caz de conflict de interese⁴⁰.

La categoria de împrumut „cercetași demobilizați”, îl regăsim pe farmacistul piteștean Nicolae N. Bobancu, fost cercetaș la Spitalul militar nr. 62, căsătorit cu institutoarea Tatiana Bobancu. Pentru a putea beneficia de prevederile legii de împrumut, acesta afirma că nu deține avere imobiliară în oraș, ceea ce este puțin probabil⁴¹. Cercetașii deveniți invalizi din cauza războiului beneficiau de dispozițiile legii din 1935 (art. 51) ca și invalizii de război, însă farmacistul N. Bobancu nu era invalid din cauza războiului pentru a putea beneficia astfel de prevederile legii.

Văzând modul incorect de întocmire a listelor de împrumut, nu este de mirare că Mișu Michelstein, comerciant evreu înstărit din Piața Episcopiei, având șase imobile care îi aduceau venituri însemnate, aflate pe străzile: Elisabeta, Cuza Vodă, Craiovei și Sf. Vineri, cere să fie și el împrumutat cu un lot de casă. Comisia de împrumut îi respinge cererea pentru că este depusă tardiv, deși în fapt termenul de depunere s-a tot amânat până la izbucnirea războiului mondial, și nu pentru că solicitantul deținea numeroase imobile în oraș.

Tergiversarea aplicării legii de împrumut a dus la numeroase petiții și reclamații (câteva fiind redată în anexă la sfârșitul articolului) din partea Societății „Mărăști” a demobilizaților din Pitești și județul Argeș sau din partea celor aflați pe lista de împrumut. Aceste numeroase petiții și reclamații nu au dus la urgentarea aplicării legii, căci mulți îndreptățiți, în semn de protest, își retrag actele depuse la dosarul individual de împrumut. Este și cazul colonelului Alexandru Berea⁴², viitor prefect de Argeș în 1940, care, în anul 1938, își retrage actele de împrumut⁴³.

Primăria orașului și asociațiile militarilor au dorit să se înființeze în Pitești un cartier al demobilizaților. Pentru acest proiect edilitar s-a rezervat inițial o suprafață de 14,25 hectare care să fie parcelată în loturi de casă între 200 și 500 mp, însă acest proiect a fost tergiversat mulți ani și a eșuat o dată cu izbucnirea celui de Al Doilea Război Mondial. Autoritățile argumentau că

⁴⁰ Înalt Decret Regal nr. 4.768 din 1922, în *Monitorul Oficial* nr. 183 din 21.11.1922.

⁴¹ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 304/1935.

⁴² Alexandru Berea (n.16.03.1891, Huși, Fălciu), căsătorit la 27.04.1919, în Craiova, cu Victoria Șoiculescu, a fost locotenent colonel în Inspectoratul General al Jandarmeriei, în perioada 1918-1925 a fost căpitan comandant al Companiei de Jandarmi Argeș cu reședința în Pitești, a intrat în armată din anul 1912, ca elev al Școlii Militare de Infanterie, în timpul campaniei 1916-1918 a fost locotenent, apoi a fost avansat căpitan în Regimentul Cantemir nr. 12.

⁴³ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 369/1923.

terenul rezervat pentru împrumut se află „la extrema periferie” a oraşului şi cheltuielile edilitare care cădeau în sarcina urbei erau extrem de costisitoare. Autorităţile superioare (Ministerul de Interne – Direcţia Comunală, Consiliul Tehnic Superior) au acceptat aceste argumente şi au propus cumpărarea unor terenuri din intravilan pentru a scădea costurile pentru lucrările edilitare⁴⁴.

În anul 1932, Consiliul orăşenesc a hotărât cumpărarea unor terenuri în suprafaţă totală de circa 10 hectare, cu preţul de 50 lei/mp, proprietatea locuitorilor: Ionica Gr. Lăzărescu, dr. S. Baruch şi Ştefan Minoescu, aflate pe prima terasă a oraşului, în zona dintre străzile Ion Cămpineanu la nord şi strada Libertăţii la sud, strada I.C. Brătianu la vest şi linia CFR Piteşti – Curtea de Argeş. Această hotărâre a fost contestată de fraţii Voiculescu (Vasile, Ilie, Petre, Dumitru şi Constantin), care au susţinut că preţul de cumpărare este dezavantajos pentru oraş şi terenul necesar pentru construirea cartierului demobilizaţilor se putea achiziţiona la un preţ mult mai mic, chiar aceştia oferind spre vânzare oraşului un teren în suprafaţă de circa 22,50 hectare aflat în strada Exerciţiu cu un preţ de 25-30 lei/mp. De asemenea, preotul Gheorghe Popescu – Broşteni a oferit spre vânzare un teren în strada Smârdan însă ambele oferte de vânzare au fost respinse de Primăria Piteşti, invocându-se mai multe motive. Terenul de la extremitatea străzii Exerciţiu (aproape de Bariera Craiovei), proprietatea moştenitorilor lui Gh. Voiculescu, a fost exclus pentru că: costurile pentru construirea caselor demobilizaţilor ar fi fost foarte mari, întrucât presupunea căratul nisipului şi pietrişului care se extrăgea din Râul Argeş pe cea mai înaltă terasă a oraşului, era plantat cu pruni, argilos („ţinea apă”) şi necesita lucrări edilitare foarte costisitoare fiind „în afară de raza oraşului” (extravilan), departe de şcoală şi de piaţă. Terenul din strada Smârdan, proprietatea preotului Gh. Popescu, a fost refuzat pentru că: era prea mic (o „faşă” lungă de aproape un kilometru în suprafaţă de circa 5 hectare), impropriu pentru construcţii, fiind aşezat peste două văi şi peste un deal, departe de Gara CFR şi de Râul Argeş. Prin decizia nr. 420 din 26 mai 1933, Comitetul Local de Revizuire Bucureşti, Secţia II, a admis contestaţia introdusă de fraţii Voiculescu şi a anulat hotărârea nr. 18/1932 a Consiliului orăşenesc de a cumpăra terenuri pentru împrumut, constatând că oraşul „nu poate cumpăra terenuri noi spre a servi împrumutării, înainte ca disponibilităţile existente să fi fost epuizate prin împrumutarea celor îndreptăţiţi”⁴⁵.

Odiseea împrumutării înregistrează o etapă nouă în anul 1936 când se constituie o altă comisie pentru verificarea actelor de împrumut, se refac listele de împrumut şi se trimit invitaţii către cei îndreptăţiţi care sunt rugaţi să se prezinte la primărie pentru a reface cererile de împrumut⁴⁶. Primăria

⁴⁴ SJAN Argeş, Primăria Piteşti, dosar 19/1920-1933, f. 199v., 240.

⁴⁵ SJAN Argeş, Primăria Piteşti, dosare 19/1920-1933, f. 276-291; 20/1920-1938, f. 27, 29, 31.

⁴⁶ SJAN Argeş, Primăria Piteşti, dosar 20/1920-1938, f. 204.

deleagă o comisie compusă din consilierii comunali General Toma Lișcu și Teodor Neicu, care împreună cu ajutorul de primar Constantin Bobocescu și arhitectul orașului Eugen Ivanov, să facă cercetări pentru a identifica terenurile intravilane proprietatea orașului și cele particulare, care s-ar putea cumpăra în vederea împrumutării demobilizaților și celor decorați. Această comisie a consemnat că orașul deținea mai multe terenuri virane răzlețe în suprafață de circa 15 hectare, iar 14 proprietari din oraș dețineau în total circa 39 hectare⁴⁷.

Conform adresei Serviciului tehnic orașenesc, la finele anul 1941, pentru împrumutarea celor 355 persoane aflate pe listele de împrumutarea erau necesare circa 14-15 hectare, cu străzi și piețe, pentru crearea unui cartier al demobilizaților. Mai întâi, s-a pus problema împrumutării invalizilor de război și a celor decorați cu Steaua României sau Coroana României⁴⁸, pe terenurile disponibile aflate în proprietatea orașului. Prin legea specială din anul 1937, ofițerii decorați cu Steaua României sau Coroana României trebuia să fie împrumutați în mod gratuit cu locuri de casă de până la 300 mp. Autoritățile centrale considerau că „dispozițiunile” legii în chestiune „nu constituie o obligațiune imperativă pentru acele administrații, de a împrumuta pe cei decorați, ci numai autorizarea de a face asemenea împrumutări din disponibilități, care rămân bun înțeles la facultatea administrației respective”⁴⁹.

În lipsa unui plan de sistematizare a orașului, aflat permanent „în lucru” în perioada 1938-1941, la Pitești nu s-a mai realizat împrumutarea, deși multe orașe din țară au găsit soluții pentru înfăptuirea împrumutării. Mai mult, Ministerul Afacerilor Interne, prin ordinul nr. 38.114 din 7 ianuarie 1942 a dispus ca să nu se mai facă niciun fel de împrumutare având în vedere starea de război în care se afla țara⁵⁰.

Cu toate aceste tergiversări, au fost câțiva privilegiați care s-au bucurat de împrumutare în baza legii de reformă agrară, însă nu există o situație clară și exactă a persoanelor împrumutate pe moșia orașului.

A existat o singură excepție, în anul 1928, când au fost împrumutați trei cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul”, cea mai înaltă distincție militară de război a României, instituită de regele Ferdinand: maior Traian Cerkez (n. 1888, viitor prefect de Argeș în anul 1941), colonel Constantin Calotescu și maior în rezervă, profesor Ion Boierescu⁵¹, cu loturi în suprafață de circa 500 mp fiecare,

⁴⁷ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 173-179.

⁴⁸ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 21/1920-1942, f. 8-21.

⁴⁹ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 232-233.

⁵⁰ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 21/1920-1942, f. 57, 59, 61, 65.

⁵¹ Ion Boierescu (n. 1876, Pitești – d. 1943, Pitești), a fost profesor de Matematică și director la Liceul I.C. Brătianu din Pitești, maior în rezervă din 1917. În campania 1916-1918 a fost mobilizat la Regimentul 44 Infanterie, comandant al Batalionului II, rănit la 4 octombrie 1916 în luptele din Munții Coți – Argeș. A primit importante decorații în anul 1918: „Mihai Viteazul”, clasa a III-a,

pe un teren amplasat în strada Viilor, colț cu strada Eliade Rădulescu, proprietatea orașului⁵². Toți trei au vândut loturile de casă la scurt timp, pe sume mai mari, către Naum Dabe, brutar din Pitești, strada Viilor, fost supus străin, născut în Ter-Bitolia, Macedonia, la 8 septembrie 1888, căruia în anul 1935 i s-a acordat cetățenia română⁵³.

În anul 1927, Primăria Pitești, reprezentată de primarul Marin V. Popescu a mai vândut lui G. Andreescu, funcționar din Pitești, un loc viran situat în strada Prelungirea Costache Negri în suprafață de 713 mp⁵⁴.

Preotul iconom I. Vișinescu, preotul paroh al bisericii din comuna Prundu, a primit un teren în suprafață de un hectar pentru construirea unei locuințe, situat pe versanții de sud și vest ale Văii Dârzului și o parte pe platoul numit „Nicht-Popovici”⁵⁵.

O parte din locuitorii cu embatic din oraș s-au bucurat de prevederile legii agrare. Terenul proprietatea Iuliei Coșa din strada Eliade Rădulescu nr. 73, în suprafață de 155 mp, deținut cu embatic de Ștefan Ionescu, pe care acesta și-a construit o casă, a fost expropriat în baza legii agrare, în anul 1925, în favoarea embaticarului, pentru suma de 140 lei care a fost plătită ca despăgubire proprietarei Iulia Coșa⁵⁶. Terenul proprietatea statului din strada Cazarmei nr. 6, în suprafață de 480 mp, deținut cu embatic de Ana și Stelian Ionescu, pe care aceștia și-au construit casă, a fost expropriat în baza legii agrare, în anul 1928, în favoarea acestora, pentru suma de 60 lei plătită statului⁵⁷.

Concluzii

Cu ocazia aplicării Legii de reformă agrară din 1921, moșia „Câmpul orașului Pitești” a fost expropriată în întregime în folosul locuitorilor din comunele Geamăna, Hințești și Prundu, dar și al locuitorilor mărginași orașului, din satele: Papucești, Turcești și Neculcești, sate care din punct de vedere administrativ-teritorial aparțineau de orașul Pitești. În baza legii de reformă agrară s-au înființat izlazuri care au adus unele beneficii pentru acești locuitori, însă, în același timp, a prelungit dependența lor de agricultură.

„Steaua României”, Ordinul rus „Sf. Ana”, „Crucea de Război” franceză. A fost împrumutat cu teren agricol și în Dobrogea.

⁵² SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosare 134/1928, f. 1-2 și 135/1928, f. 1-2; Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 192/1923.

⁵³ SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 21/1920-1942, f. 91-94; Monitorul Oficial, nr. 39 din 15 februarie 1935.

⁵⁴ SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, dosar 130/1927, f. 1-27.

⁵⁵ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 1/1921, f. 1.

⁵⁶ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosar 71/1923-1936, f.n. și *Monitorul Oficial* nr. 23 din 30.01.1925.

⁵⁷ SJAN Argeș, Serviciul Agricol Argeș, dosare 149/1922-1931 și 35/1927-1928; *Monitorul Oficial* nr. 2 din 03.01.1928, p. 50.

Autoritățile agricole au rezervat suprafețe mari de teren pentru câteva instituții din oraș. Două școli de nivel inferior au primit fiecare câteva zeci de hectare de teren agricol pentru a face agricultură model, s-a înființat o pepinieră, dar și un lot farmaceutic. Proiectul autorităților agricole centrale și locale de a se face o agricultură model a eșuat din mai multe motive. Terenurile disproporționat de mari au fost date în posesia unor instituții (cum a fost cazul celor două școli), care se aflau în imposibilitatea de a le gestiona eficient, terenurile erau neprielnice pentru modelul agricol impus de la centru (cum a fost cazul cu lotul farmaceutic), birocrăția stufoasă și dese schimbări legislative/instituționale. Numeroasele schimburi de terenuri și rectificări de amplasament indicau, în fapt, o lipsă de viziune din partea autorităților centrale și locale.

Un alt proiect eșuat a fost cel al administrației orășenești, care nu a reușit să transpună în practică împroprietărirea cu loturi de casă a invalizilor, văduvelor cu orfani din război, a funcționarilor de stat, județ și comună, precum și a tuturor demobilizaților și militarilor decorați⁵⁸, astfel încât terenul agricol însemnat din sudul orașului, dar și alte terenuri virane din intravilan, nu au fost cuprinse în aria de dezvoltare și sistematizare urbană.

⁵⁸ Militari decorați cu ordinele: Mihai Viteazul, Bărbăție și Credință, Virtutea Militară de Război, Steaua României sau Coroana României.

ANEXE DOCUMENTARE

1.

*Procesul verbal nr. 17 din 5 februarie 1919 încheiat de
Comisia de ocol rural Pitești prin care se expropriează 300 ha
de teren agricol din proprietatea orașului Pitești.*

PROCES-VERBAL nr. 17 5 februarie 1919

Subscrisul Gheorghe Gh. Carapancea, judecătorul Ocolului rural Pitești.

Având în vedere înștiințarea făcută Primăriei orașului Pitești prin adresa nr. 2517/1919, prin care îi aducem la cunoștință că în ziua de 5 februarie a.c. vom merge în comuna Hințești pentru a expropria și în folosul sătenilor din acea comună moșia orașului Pitești.

Având în vedere și înștiințarea adresată sătenilor Hințești în scopul sus arătat sub nr. 2716/1919.

Astăzi, data sus arătată, am mers în comuna Hințești și aici la ora 4 p.m., găsim sătenii adunați, ei și-au ales cu unanimitate de voturi ca reprezentant al lor în comisiunea de expropriere pe dl. Gh. Marinescu, primarul comunei Hințești.

Întrucât reprezentantul legal al Primăriei Pitești, lipsea, am constituit Comisiunea din noi ca președinte și din dl. Gh. Marinescu ca membru.

În urmă, am procedat la exproprierea sus zisei moșii conform legii.

Și pentru acest lucru:

Văzând că legea de expropriere este făcută pentru folosul sătenilor cultivatori de pământ.

Că deși exproprierea privește în primul rând proprietatea, dar ea fiind făcută în interesul sătenilor care în drept sunt considerați ca cumpărători, urmează că competența se va determina după ocolul de care aparțin acești săteni.

Ca atare, conform legii de expropriere și conform art. 45 din legea judecătorilor de ocoale, deși moșia este pe teritoriul comunei Pitești, ea urmează a fi expropriată de noi în folosul sătenilor sus arătați.

Văzând că această moșie are o întindere, după informațiunile ce ni s-au dat în comună, de 450 hectare.

Că deși noi am expropriat în întregime toată moșia numai în folosul sătenilor din comuna Prundu, totuși fiindcă această moșie urmează să fie expropriată și în folosul mobilizaților sau urmașilor lor situați în sate, într-o rază de până la cinci km. de moșie, după cum se prevede în statutele de arendare în vederea împrumutării. Art. 9 al. 3, care poate fi socotit ca făcând parte integrantă din lege și în orice caz lămurind chestiunea de competență a exproprierii.

Că întrucât comuna Hințești intră în această rază, urmează că și ea trebuie împroprietărită aici, adică sătenii mobilizați în 1916 sau urmașii lor.

Că așa fiind, întrucât comuna Hințești are mobilizați de trei ori mai mult, după cum ni se relatează de notarul comunei, urmează că din această moșie urmează a se expropria în folosul sătenilor mobilizați din Hințești, trei părți din patru din întreaga moșie, adică 600 de pogoane sau 300 de hectare, cuprinse între Șoseaua Pitești – Craiova, hotarul comunei Hințești, Șoseaua Pitești – Câmpu Mare și periferia orașului Pitești.

Văzând și art. 5 al. 1 din zisa lege.

Comisiunea, în unanimitate de voturi, în numele legii, dispune:

Se expropriează în folosul sătenilor din comuna Hințești, cantitatea de teren sus arătată.

Data astăzi 5 februarie 1919, în comuna Hințești. Cu apel.

Judecător,

G. Carapancea

Membru,

G. Marinescu

SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 16/1919-1937, f. 15.

2.

Procesul verbal nr. 59 din 20 iulie 1919 încheiat de Comisia I județeană de expropriere Argeș prin care se expropriează 450 ha de teren agricol din proprietatea orașului Pitești.

PROCES-VERBAL

Astăzi, 20 iulie anul 1919, ora 3 după-amiază

Comisia întrunindu-se în localul Judecătoriei ocolului urban Pitești, sub președinția d-lui Al. Mielcescu, judecătorul ocolului rural Lunca Corbului, față fiind și dl. G. Constantinescu, delegatul proprietarilor, I. Cosmescu, C. Mănescu, delegații țăranilor și N. Bacria Tutănescu, delegatul Casei Centrale de Împroprietărire.

La ordine fiind revizuirea lucrărilor de expropriere a moșiei orașului Pitești în folosul sătenilor comunelor Prundu și Hințești și sătenii din cătunele Turcești și Papucești. Procedura fiind îndeplinită. S-a prezentat dl. I. Ghinescu, avocatul Primăriei Pitești și Gh. Constantinescu, delegatul obștii sătenilor Prundu și St. Dumitrescu, delegatul obștii sătenilor Hințești.

Delegații obștilor Prundu și Hințești, d-nii G. Constantinescu și S. Dumitrescu, susțin că de către Comisia locală s-a expropriat suprafața de teren cultivabil de 450 ha din această proprietate care a și fost luată în primăvară în posesie de săteni și că această întreagă suprafață se găsește în afară de raza

oraşului, că oraşului îi mai rămâne încă aproximativ 120 ha pentru celelalte nevoi ce le-ar mai avea, suprafaţa totală (cultivabilă) fiind de 570 ha, că Primăria nu dovedeşte cu nimic cele ce afirmă printr-o adresă aflată la dosarul comisiunei, că întreaga proprietate s-ar afla în raza oraşului, neprezentând un act din care să rezulte acest lucru.

Dl. avocat I. Ghinescu, din partea Primăriei Piteşti, susţine că deşi Primăria are toată bunăvoinţa de a da din proprietatea sa teren pentru expropriere, însă nu o poate face deoarece întreagă această proprietate cade în raza oraşului, care după legea de expropriere şi după circulările explicative sosite posterior către Comisiunea judeţeană şi Consilieratul agricol urmează a nu fi expropriată. Că pentru a dovedi lucrul acesta nu are niciun act – lege specială – sau hotărnicie, dar interesul dezvoltării oraşului cere ca să nu se exproprieze această proprietate a sa.

Comisiunea

Având în vedere că prin procesul verbal cu data de 5 februarie 1919 s-a expropriat din proprietatea oraşului Piteşti situată la periferia acestui oraş.

Având în vedere că Primăria Piteşti a susţinut şi atunci şi azi, că după circulările explicative, proprietăţile aflate în raza oraşului nu pot fi supuse exproprierii, nici această proprietate nu se poate expropria, fiind în întregime în raza oraşului.

Având în vedere că delegaţii obştii Prundu şi Hinţeşti tăgăduiesc această afirmare a Primăriei oraşului Piteşti.

Având în vedere, că în adevăr, după circulările explicative ale Direcţiei casei de expropriere, care lămuresc sensul decretului lege de expropriere, proprietăţile aflate în raza oraşului nu sunt supuse exproprierii, deşi în decretul lege, acest lucru nu este prevăzut.

Considerând că raza oraşelor se fixează prin legi speciale şi că pentru fixarea razei oraşului Piteşti asemenea lege nu există, după cum afirmă şi reprezentantul Primăriei Piteşti, că dar proprietatea urmează a fi expropriată în întregime conform art. 5 din decretul lege.

Având în vedere că delegaţii obştilor cer să se exproprieze ca fiind propriu pentru cultură numai cele 450 ha ce le au deja în folosinţă.

Pentru aceste motive, în unanimitate, dispune:

Confirmă în totul Procesul verbal cu data de 5 februarie 1919 dresat de Comisia locală.

Declară expropriat în folosul sătenilor comunelor Prundu şi Hinţeşti şi cătunelor Papuceşti şi Turceşti din proprietatea oraşului Piteşti, situată la periferia acestui oraş, o suprafaţă de teren arabil de 450 ha, care se va lua după cum urmează:

1. 116 ha şi 827 mp din izlazul de răsărit.
2. 210 ha şi 5.741 mp din izlazul de sud.

3. 75 ha și 7.127 mp din izlazul de apus.
4. 16 ha lângă Cimitirul Armenesc.
5. 31 ha și 6.308 mp la sud vest de Cimitirul catolic.

În cea ce privește prețul terenului expropriat, Comisiunea ținând seamă de toate elementele de apreciere indicate de art. 18 din decretul lege, ca el să fie de lei 1.100 hectarul.

Pentru care am dresat prezentul proces verbal în triplu exemplar din care unul s-a dat proprietarei, unul se va păstra la dosarul Primăriei Pitești și al treilea se va trimite consilierului agricol al județului Argeș.

Președinte, Al. Mielcescu
Delegatul proprietarilor, G. Constantinescu
Delegații țăranilor, I. Cosmescu și C. Mănescu
Delegatul Casei centrale, N. Bacria Tutănescu
Secretar, C. Ionescu

SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 16/1919-1937, f. 19, 25.

3.

Bărbulescu Gheorghe, plutonier major pensionar din Regimentul 44 Infanterie, remarcat în luptele din Transilvania, Munții Coți și Mormântul în anul 1916 a fost decorat cu medalia „Virtutea Militară de Război” prin Înalt Decret Regal nr. 204 din 07.02.1918, brevet nr. 3.144/1918.

Primăria comunei urbane Pitești
Serviciul Administrativ
Decizia nr. 6.636
Ședința delegației Consiliului comunal de la 3 iulie 1934

Delegația,

Având în vedere adresa cu nr. 4.122/1933 a D-lui Comandant al Regimentului 1 Vânători din Pitești, referatul cu nr. 1.248/1934 al Serviciului tehnic al comunei, cum și explicațiile date de Dl. Primar în ședință, decide a se comunica D-lui Plutonier Major Bărbulescu Gheorghe, decorat cu medalia „Virtutea Militară de Război” și care conform legii publicată în Monitorul Oficial nr. 104/1933 are dreptul a fi împrumutat, că Primăria nu posedă terenuri disponibile de împrumutare, decât terenurile destinate din moșia orașului pentru demobilizați și dacă primește a fi împrumutat pe acest loc să comunice primăriei și într-o viitoare ședință se va decide.

Urmează semnăturile

Primăria orașului Pitești
Intrare nr. 9.323 din 17.07.1934

Onorat Domnule Ministru,

Subsemnatul Gheorghe Bărbulescu, plot. major pensionar, domiciliat în orașul Pitești, str. Șerban Vodă nr. 96, cu respect vin prin aceasta supunând înainta dvs. următoarele.

Subsemnatul fiind decorat cu medalia „Virtutea Militară de Război” și conf. legii publicată în M. Of. nr. 104 din 8 mai 1933 urmând a fi împrumutat cu un loc de casă în mărime de 500 mp în orașul Pitești (domiciliul subsemnatului), ca unul ce nu am proprietate urbană și locuiesc cu chirie, am întocmit toate actele doveditoare în acest sens și le-am depus la Primăria orașului Pitești unde s-au înregistrat sub nr. 1.248 din 15 iunie 1933.

Cu multă greutate, până în prezent, abia mi s-a stabilit acest teren cu care urma să fiu împrumutat și pentru care mi s-a făcut planul de dl. inginer al orașului Pitești, deși a trecut un timp de mai bine de un an de la data depunerii actelor.

Prezentându-mă în nenumărate rânduri la Primăria orașului Pitești la dl. Primar și rugându-l a mi se da acest teren de casă, mi s-a răspuns că nu mi se poate da acest loc (pentru care mi s-a făcut planul), că mi se dă un alt loc afară din oraș, la o depărtare de 2-3 km. pe care este imposibil a se clădi locuință neavând legătură cu orașul Pitești și fiind lipsit de orice amenajament și construcții, edilitați etc.

Cum subsemnatul sunt singurul în acest oraș care beneficiaz de sus-zisa lege, iar în timpurile de față este foarte greu a plăti 700-800 lei chirie lunară din mica pensie de 2.494 lei, respectuos vă rog D-le Ministru a lua în considerare cele de mai sus și a ordona Primăriei orașului Pitești să mă pună în posesia terenului de 500 mp destinat de dl. inginer al orașului Pitești și pentru care mi s-a făcut și planul care se găsește anexat la acte.

Obținând acest teren, subsemnatul urmează a-mi construi o mică locuință chiar în această vară pentru a putea micșora cheltuielile cu chiria față de mica pensie ce o am.

În speranța că cererea mea va fi satisfăcută, vă rămân cu deosebită stimă și supus.

Plot. maj., pensionar Gh. Bărbulescu

Pitești, 9 iulie 1934

D-sale D-lui Ministru de Interne – București

SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 359/1934

4.

Societatea „Mărăști” a Demobilizaților din Pitești și județul Argeș înaintează primarului orașului Pitești o petiție prin care îi cere să urgenteze lucrările de împrumut și îi indică mai multe loturi mari aflate în posesia orașului pe care se poate face împrumutarea demobilizaților. Referatul arhitectului orașului prin care arată primarului că orașul dispune într-adevăr de mai multe terenuri virane în suprafață totală de 4,3677 ha.

Societatea „Mărăști” a Demobilizaților din Pitești și județul Argeș

Recunoscută ca persoană juridică

Sentința Tribunalului Argeș S. I cu nr. 97/1925

Primăria orașului Pitești

Intrare nr. 9.167 din 16.07.1935

Domnule Primar,

Prin legea din 17 octombrie 1921 publicată în Monitorul Oficial nr. 159 din 18.10.1921 și regulamentul ei publicat în Monitorul Oficial nr. 200 din 13.12.1922, cu privire la împrumutarea: invalizilor, văduvelor de război, funcționarilor comunali, județeni și de stat, precum și a tuturor demobilizaților de război, care au făcut campania din 1916-1918, s-a prevăzut că nu pot fi împrumutați decât acei care efectiv au domiciliat de la 14 august 1916 (art. 4, 5 și 6 din regulament) și în proporția prevăzută de art. 7 din același regulament. Această chestiune a împrumutării, la noi aici în Pitești, a categoriilor arătate mai sus, s-a agitat în toți anii de cei în drept și mai cu seamă, la venirea la conducerea administrației comunale, a noilor Consilii comunale sau Consilii interimare, și din partea tuturor s-au dat asigurări formale că împrumutarea se va face, ba încă, unele Consilii comunale voiau să cumpere terenuri în scopul mai sus arătat, deși comuna Pitești posedă destule proprii ale sale pentru a satisface nevoile celor îndreptățiți prin sus arătată lege. Totuși, promisiunile date au rămas literă moartă și astfel astăzi după 14 ani de așteptare, demobilizații și ceilalți cu drept la împrumut se găsesc în aceeași stare în care erau mai înainte de votarea legii.

Și fapt neexplicabil este că comuna Pitești posedă următoarele loturi mari, dacă nu cumva se vor fi înstrăinat prin vânzări la alte persoane și anume:

1. 8,15 ha, teren la S de atelierele Nicht, Cimitirul Armenesc.
2. 2,15 ha, teren cotul Șoselei Pitești-Slatina, S-E de bariera Craiovei, peste vale.
3. 5 ha, teren S-E de cimitirul orașului.
4. 2 ha, teren la E de cimitirul orașului.
5. ---, teren la N-E de strada Sf. Vineri (în prelungire).
6. ---, teren N-V de strada Lascăr Catargiu, lângă Argeș (cartierul țiganilor).

7. 2 ha, teren în spatele penitenciarului județean.
8. ---, teren la colțul străzii Eliade Rădulescu cu strada Viilor.
9. ---, teren pe sub coasta cimitirului orașului.
10. ---, teren pe strada Frații Golești.

Din enumerarea acestor terenuri, dacă se arăta cea mai mică bunăvoință, în decursul anilor următori votării legii, s-ar fi putut împrăști toți demobilizații și celelalte categorii cu dreptul de împrăști, fără a se ține seama de proporția prevăzută de art. 7 din regulament și fără a se crea, după cum se ventilă ideea, un cartier al demobilizaților, ci numai dacă s-ar fi ținut seamă de ocupațiunile și interesele lor, întrucât terenurile arătate mai sus sunt în diferite părți ale orașului, astfel că toți cei cu drept de împrăști s-ar găsi azi pe loturile lor, iar comuna ar fi făcut puține lucrări edilitare, fără a se expune la cheltuieli prea mari.

Acestea fiind arătate, respectuos vă rugăm Domnule Primar să binevoiți a supune cazul onor Consiliului comunal pentru a se lua dispozițiuni ca împrăști să se poată efectua cât mai repede posibil întrucât la arhiva primăriei se găsesc tablourile întocmite încă din anul 1924 de toți demobilizații și de toți acei cu dreptul de împrăști prevăzuți de lege și regulamentul ei.

Primiți vă rugă, Domnule Primar asigurarea considerațiunei noastre.
Președinte, colonel Grecescu

Secretar, G.C. Dumitrescu

Referat nr. 662
1935 august 2

Domnule Primar,

La ordinul dvs. cu onoare vă aducem la cunoștință că toate terenurile arătate în prezenta cerere sunt proprietatea Primăriei, afară de terenul din colțul străzii Eliade Rădulescu cu strada Viilor.

Șeful Serviciului Arhitecturii, arhitect comunal *Indescifrabil*

Tablou de terenurile virane proprietatea comunei Pitești

Nr. crt.	Strada și nr.	Suprafața terenului (mp)	Nr. lot după planul cadastral	Observațiuni
1.	Piața General Cristescu	332	-	
2.	Bul. Titu Maiorescu, colț cu str. Smeurei	320	-	
3.	Prelung. Str. Lascăr Catargiu	2.117	-	
4.	Mircea Vodă	172	-	Mircea Vodă colț cu Ștefan cel Mare

5.	Mircea Vodă 42	4.719	159	
6.	Dimitrie Cantemir 38	537	-	
7.	Str. Nouă din Fr. Golești	1.382	100	
8.	Idem	2.320	99	
9.	Idem	1.317	97	
10.	Frații Golești 128	1.507	104	
11.	Idem	2.235	103	
12.	Alexandru Odobescu	2.947	-	În fața propr. Școalei Normale de Băieți
13.	Bul. Titu Maiorescu, colț cu Smeurei	307	-	
14.	Craiovei nr. 240	1.244	-	
15.	Bul. Elisabeta	1.982	105	
16.	Frații Golești	3.717	101	
17.	Frații Golești 147	1.544	102	
18.	Alex. Odobescu	9.145	150	
19.	Alex. Odobescu	4.641	165	
20.	Frații Golești	600	98	
21.	Frații Golești	592	164	

Nu figurează în acest tablou terenurile: din fața cimitirului până în strada Turcești, din partea dreaptă a șoselei spre Craiova, dincolo de podul de piatră, din dosul Arestului preventiv, izlazul comunei, în fața Școalei Profesionale, peste podul Râului Argeș, peste drum de troiță (Păpucești), din spatele Morii Progresul, precum și alte terenuri ce nu au ieșiri spre stradă.

Șeful Serviciului Arhitecturii, arhitect comunal *Indescifrabil*

SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 350/1936.

5.

Dabu Gheorghe (n.23.10.1894, Drăcșani), fiul lui Ilie și Ioana din Drăcșenei, Teleorman, plutonier major în Regimentul 6 Artilerie, pensionar, remarcat în luptele din iulie 1917. A fost decorat cu medalia „Bărbăție și Credință” prin Înalt Decret Regal nr. 907 din 16.08.1917, brevet nr. 7.788/1917.

Primăria orașului Pitești

Intrare nr. 12.966 din 31 octombrie 1936

Domnule Primar,

Subsemnatul plutonier major Dabu Gheorghe din Regimentul 6 Artilerie domiciliat în strada Cazarmei nr. 19, cu respect revin asupra cererii din 1935 înregistrată la nr. 4.091 din 21 martie 1935 relativ la împrumutarea cu loc de

casă în acest oraș pe baza decorațiunii de război „Bărbăție și Credință”.

Subsemnatul locuiesc în orașul Pitești din 1915 și am depus acte la această Primărie încă din 1922 și timp de 14 ani răposatele administrațiuni trecute n-au putut să clarifice această chestiune. Știu că este foarte greu de aranjat asemenea chestiuni în timp de pace, acestea se aranjează numai în timp de război, atunci se dă de toate, iar după ce se termină războiul se uită toate, pentru aceasta am și stat în timpul războiului în iadul de proiectile de unde Dumnezeu știe cum am scăpat ca să pot vedea azi români dreți și recunoscători.

În acest oraș nu cred nici că sunt așa mulți din această categorie și nici că Primăria Pitești nu poate da un loc de casă așa cum s-a dat de alte primării din toată țara acestor decorați încă din 1935. Subsemnatul nu am niciun fel de proprietate în nicio localitate (la oraș sau la țară).

Pentru aceasta, cu respect vă rog pe dvs. să binevoiți a dispune să se cerceteze și termine această chestiune și a mă anunța în strada Cazarmei nr. 19, iar în caz că nu se poate aranja nici de către dvs., vă rog să binevoiți a mi se înapoia toate actele și cererile de împrumut din 1922-1936, pentru a interveni pe altă cale, întrucât acesta este un drept pentru care mi-am expus viața în timpul războiului și care trebuia să fie dat demult.

Cu deosebită stimă,

Plutonier major Gh. Dabu

D-sale Domnului Primar al orașului Pitești

Nr. 12.966 din 1936 noiembrie 3

D-lui plutonier major Dabu Gheorghe,

Strada Cazărmilor, nr. 19

La cererea dvs. înregistrată la nr. 12.966/1936, avem onoarea a vă răspunde că cererea dvs. de împrumut în acest oraș se află înregistrată la nr. 4.091 din 21 martie 1935, împreună cu toate actele cerute de lege, s-au supus comisiei de împrumut, care în ședința de la 13 ianuarie 1936 v-a admis și v-a trecut pe tablou la categoria decorațiilor cu „Bărbăție și Credință” formând dosarul nr. 7, însă până în prezent nu s-a luat nicio altă dispoziție. Dacă însă voiți a ridica actele, urmează a vă prezenta la Primărie personal pentru a le primi.

SJAN Argeș, Primăria Pitești, Reforma Agrară din 1921, Dosare individuale, dosar 327/1935.

6.

Raportul Generalului Toma Lișcu, delegat în Comisia de împrumut, în care arată modalitatea de împrumut a demobilizaților și a militarilor decorați. Delegația Consiliului orașenesc Pitești de la 22 decembrie 1936 și două tabele cu terenurile intravilane aflate în proprietate publică și privată din orașul Pitești.

Pitești, 15 decembrie 1936

Domnule Primar,

Urmare adresei noastre din 20 martie 1936 prin care expuneam modalitățile cum s-ar putea efectua împrumutarea demobilizaților cu loturi de casă prin cumpărare, avem onoare a reveni din nou cu următoarele propuneri:

Prin procesul verbal din 30 mai 1936 al Comisiunii instituită pentru verificarea actelor demobilizaților, stabilindu-se în mod precis numărul celor cu drept a fi împrumutați cu plată și gratuit, dintre care:

340 cuprinzând invalizi, văduve și orfani de război, demobilizați și pe cei decorați cu Bărbăție și Credință, care intră tot în categoria demobilizaților, deoarece legea specială pentru împrumutarea lor a fost abrogată prin legea publicată în Monitorul Oficial nr. 103 din 6 mai 1936, și 5 decorați cu Virtutea Militară de Război, admiși a fi împrumutați cu loturi de casă gratuit.

Cunoscând deci în mod sigur numărul celor cu drepturi a fi împrumutați cu loturi de casă cu plată și gratuit, iată care ar fi după părerea noastră cea mai ușoară procedură în această chestiune, operă care s-a tradus în fapt real în toate orașele din țară, afară de Pitești. Operațiunea aceasta, după propunerea noastră, nu cere și nu angajează comuna decât vremelnice cu o sumă destul de modestă pe care și-o va recupera în întregime în maxim 6 ani, în modul următor:

1. Dacă luăm ca punct de plecare cifra de 400 mp, adică ceva mai mult decât media celor două limite a loturilor prevăzute de lege de 200-500 mp și atribuind la 340 demobilizați, suprafața totală necesară ar fi de $340 \times 400 = 136.000$ mp.
2. Din această suprafață de 136.000 mp, comuna dispune de peste 50.000 mp, teren disponibil după cum se constată din tabelele ce însoțesc planul cadastral al orașului, și mai are ofertă pentru 10.000 mp de la datornicul său cu 100.000 lei, Silică Paraschiv; așa că deducând 60.000 mp din 136.000 mp, ar mai necesita pentru completarea suprafeței necesare încă 76.000 mp pe care comuna ar urma să-i cumpere și pe care să-i revândă celor 340 demobilizați.
3. Pentru stabilirea prețului cu care comuna ar putea vinde și revinde metrul păstrat din terenurile proprietatea sa și cele cumpărate, socotim necesar să arătăm în ce condițiuni au fost împrumutați aceleași categorii de

demobilizați după legea din 18 decembrie 1921 și regulamentul acestei legi din 13 decembrie 1922, în mai multe orașe din țară.

- A. În orașul Râmnicu Vâlcea au fost împrumutăriți ofițerii activi și de rezervă cum și reangajații pe un teren cedat de Ministerul Apărării Naționale din tabăra Regimentului 2 Vâlcea prin lege specială, plătind câte 14 lei mp, în care se cuprinde și lucrările edilitare. Ceilalți demobilizați au fost împrumutăriți pe terenul comunei și parte cumpărat, și au plătit după pozițiunea lotului câte 10-12 lei mp plus 14 lei taxe edilitare de metrul liniar de fațadă; loturile au variat între 360-480 mp.
- B. În orașul Câmpulung Muscel condițiunile au fost următoarele. Casa Obștii moșnenilor câmpulungeni a cedat pentru demobilizați 200 căminuri de case a 1.000 mp pe care le-au socotit la 3 lei mp, iar pentru ofițerii activi și de rezervă Ministerul Apărării Naționale a dat loturi de câte 500 mp din câmpul de tragere al Regimentului 30 Dorobanți și comuna le-a dat ofițerilor cu 10 lei mp.
- C. În orașul Bacău demobilizații au fost împrumutăriți cu loturi de casă pe terenul comunei plătind cu 10 lei mp.
- D. În orașul Brăila aceiași categorie de ostați au fost împrumutăriți pe terenul comunei, situat între oraș și Lacul Sărat, cu 2 lei mp plus taxa de 3-400 lei de lot pentru construcția unei biserici. Condițiunile de plată pentru cei ce achitau integral li s-au dat imediat actele de proprietate, iar pentru ceilalți atunci când vor achita.
- E. În orașul Focșani împrumutărirea s-a făcut asemenea plătind între 10-14 lei mp.

Aceste date le-am cules personal la fața locului și de pe acte oficiale.

- 4. Plecând de la considerentul că comuna nu are niciun beneficiu de la terenurile sale libere din raza orașului și nici nu-i sunt necesare pentru vreo utilizare în interesul orașului, ba comuna neavând un serviciu organizat pentru supravegherea lor sunt continuu expuse la încălcări, credem că este mai preferabil a fi vândute demobilizaților, pe care aceștia în scurt timp vor construi imobile, se vor umple golurile existente, înfrumusețându-se pe de o parte orașul și satisfăcându-se pe de altă parte cerințele unei legi și drepturile sfinte ale luptătorilor și apărătorilor patriei, pe care le-a-u satisfăcut celelalte orașe din țară, afară de Pitești.
- 5. Dacă comuna ar socoti terenurile sale la 14 lei mp și prin publicațiuni și invitațiuni personale la marii proprietari de terenuri virane din raza orașului cum ar fi: moștenitorii D. Stătescu, D-na Ioana Lăzărescu, D-nii Minoescu, Baruch, Ștefan Voiculescu C. Bobocescu și alții, cerându-le oferte, s/ar putea obține oferte destul de avantajoase și poate chiar sub 25 lei mp.

În acest caz calculul sumei necesare cumpărării celor 76.000 mp ar fi

următorul:

Admitem că se vor obține oferte cu 26 lei mp, suprafața de 76.000 mp cu 26 lei = 1.976.000 lei. Media între prețul pe mp oferit de primărie de 14 lei și 26 lei de cumpărare este de 20 lei.

Deci pentru totalul de teren necesar care este de 136.000 mp cu 20 lei ne dă suma de lei 2.720.000 lei.

Consiliul comunal are facultatea să reducă termenul de plată de la 20 la 6 ani, în acest caz rata anuală ar fi de 453.333 lei.

Acest calcul este făcut contând că lotul se va achita exact în 6 ani, dar după cum știm din declarațiile multor demobilizați, un număr destul de însemnat au spus că vor achita integral aceste loturi, numai să li se facă și lor odată dreptate ca și celor din alte orașe ale țării și acelor împrumutăriți la țară.

Mai adăugăm că mulți dintre ei sunt embaticari și cer a fi împrumutăriți pe locul unde și-au clădit case de locuit și care terenuri nu s-au socotit în cei 60.000 mp ai comunei.

Problema împrumutării demobilizaților din Pitești, care datează de mai bine de 15 ani și care s-a îndeplinit în întreaga țară a devenit atât de necesară că n/ar mai putea să rămână fără soluționare.

Pentru considerentele expuse și cum chestiunea nu angajează comuna decât ca o sprijinitoare cu circa 200.000 lei prevăzuți în 3 bugete consecutive, bani pe care administrația comunală și-i va recupera în alți 3 ani de la cumpărătorii loturilor, socotim că este momentul să se procedeze cât mai neîntârziat la înlăturarea acestei legale și drepte chestiuni astfel:

- a. Să se facă publicațiuni în cuprinsul orașului pentru oferte din partea celor care au terenuri de vânzare.
- b. Să se invite personal proprietarii de terenuri menționați mai sus și alții pe care poate Primăria îi cunoaște.
- c. Să se instituie o comisiune compusă din 3-4 consilieri comunali care împreună cu un delegat al Serviciului tehnic al comunei să studieze cât mai detaliat atât ofertele ce se vor prezenta cât și propunerea de față și orice alte nevoi se vor mai socoti necesare pentru ca această operațiune să se poată definitiva.

Părerea Comisiunii să se supună Primăriei printr-un proces verbal.

Cu distinsă stimă, General Lișcu.

SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 173-174.

Primăria comunei urbane Pitești
Serviciul Administrativ

Decizie nr. 14.766
Ședința Delegației Consiliului comunal al orașului Pitești
de la 22 decembrie 1936
Președinția Domnului Romulus Teodorescu, Primarul orașului

Domnul Primar declară ședința deschisă la orele 6 pm și prezintă delegației raportul cu nr. 14766/1936 al D-lui consilier comunal General Toma Lișcu care a fost delegat în Comisia de împrumut și prin care arată modalitatea cum s-ar putea împrumut și în orașul nostru împrumutarea demobilizaților și celor decorați, și astfel roagă delegația a decide.

Delegația, față de cele arătate de dl. consilier comunal General Toma Lișcu prin raportul de mai sus, în urma discuțiilor urmate, în unanimitate, hotărăște.

1. Delegația delegă o comisiune compusă din domnii consilieri comunali General Toma Lișcu și Teodor Neicu, care în unire cu dl. ajutor de primar Constantin Bobocescu și dl. arhitect al comunei Eugen Ivanov, să facă cercetări în oraș, spre a vedea terenurile comunei, care sunt cotate de către diferiți cetățeni și mărginași.
2. Această comisie va întocmi un tablou de terenurile libere ce are comuna și pe care se pot face împrumutări formând pentru fiecare planuri.
3. Se va cerceta și ce anume terenuri sunt libere în oraș ale diferiților proprietari particulari care s-ar putea cumpăra și face împrumutări.

Această comisie va dresa procese verbale de toate aceste lucrări care se vor înainta pentru a se supune onor Consiliului comunal pentru a hotărî.

Comisia va lucra conform ordinelor primite de la Minister timp de zece zile.

Primar, R. Teodorescu; Ajutor de primar, C. Bobocescu; Membru I. Zănescu; Secretar G. Georgescu.

SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 175.

Tabel nr. 1 de terenurile proprietatea comunei Pitești aflate în raza orașului pe care nu se află nicio construcție și nu au nicio întrebuințare.

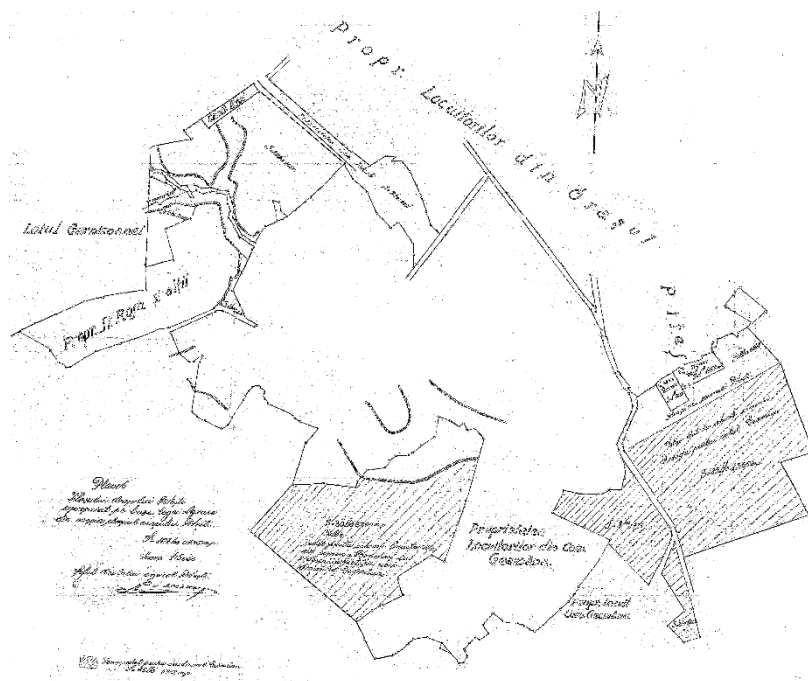
Nr. crt.	Denumirea terenului viran	Situația	Suprafața în mp	Nr. loturilor	Observații
1.	Teren viran	În dosul Arestului Preventiv	8.966	20	Este necesar deschiderea unor străzi
2.	Lotul 159	Str. Mircea Vodă	4.719	10	
3.	Lotul 97	Str. nouă Frații Golești	1.317	3	
4.	Loturile 98 și 99	Idem	2.920	7	
5.	Lotul 100	Idem	1.385	3	
6.	Lotul 101	Idem	3.717	10	
7.	Lotul 102	Str. Frații Golești	1.544	4	
8.	Lotul 103	Idem	2.235	6	
9.	Lotul 104	Idem	1.507	4	
10.	Lotul 105	Bulevardul Elisabeta	1.982	5	
11.	Lotul 150	Str. Al. Odobescu (Cimitirul Armenesc)	9.415	12	
12.	Lotul 165	Idem	4.641	8	
13.	Lotul fost canton Bariera Craiovei	Str. Craiovei	1.280	3	
14.	Lotul 176	La întretărirea străzilor Craiovei cu Exercițiu	1.821	5	
15.	Lotul arendat M. Lungeanu	Între str. Războieni (Drumul Turcești) și proprietatea M. Lungianu	98.231	88	
TOTAL:			14,5680 ha	188	

SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 178.

Tabel nr. 2 de numele proprietarilor care posedă terenuri neclădite în raza orașului Pitești și care pot fi cumpărate de Primărie pentru împrumutarea demobilizaților.

Nr. crt.	Denumirea terenului viran	Situația	Suprafața în mp	Observații
1.	Silică Paraschiv	În str. Mărăști (Exercițiu)	7489	Toate terenurile trebuie parcelate și deschise străzi
2.	Nicolae Turcea	Între str. Războieni (Drumul la Turcești) și str. Mărăști (Exercițiu)	25.584	
3.	Mih. Lungianu	Idem	18.060	
4.	Moșt. Gh.V. Lungu	Idem	50.644	
5.	Ștefan Voiculescu	Între str. Exercițiu și str. Pătrașcu Vodă	15.160	
6.	Constantin Bobocescu	Între str. Smeurei și Gârla Trivalea	50.216	
7.	Moșt. Al. Mihăescu	Între b-dul Titu Maiorescu și str. IG Duca	10.270	
8.	Carolina Schweitzer	Idem	4.318	
9.	Societatea Preoților „Frăția”	Între str. Șerban Vodă și str. Take Ionescu	18.406	
10.	Apostol Gheorghiu	Idem	985	
11.	Moșt. D. Stătescu	Str. Uescu – Eliade Rădulescu	74.127	
12.	Ioana Lăzărescu	Între str. Ion Câmpineanu și str. Libertății	65.620	
13.	Ștef. Minoescu și Baruch	Între str. Ion Câmpineanu și CFR	34.395	
14.	Colonel Buzoianu	Între str. Brătianu și str. Libertății	14.423	
TOTAL:			38,9697 ha	

SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 179.

*Planul izlazului oraşului Piteşti.
(Sursa: SJAN Argeş, Serviciul Agricol Argeş, dosar 6/1931-1941).*

COPIE DE PE TELEGRAMA No.1085/924,

Demobilizaţii din oraşul Piteşti invalizi, văduve
şi orfane de război întruniţi azi în saloanele Sfatului
Negustoresc Argeşan protestează cu energie împotriva
Comisiunii de împroprietărire de pe lângă primăria Piteşti
care ne socoteşte prevederile legi, respinge pe nedrept
mai toate cererile noastre de împroprietărire motivând în
cele mai multe cazuri că nu sunt complete, cerem un termen
de prelungire până la 15 Septembrie 1924, pentru a putea
depune şi completa actele, urmează 250 semnături .-

Vasile ~~Purcăreanu~~ Purcăreanu

Preşedintele Soc. demobilizaţilor din judeţul

Argeş .

*1924 septembrie 15. Copie a telegramii trimisă Ministerului de Interne prin care
Vasile Purcăreanu, preşedintele Societăţii demobilizaţilor din judeţul Argeş
protestează faţă de modul de lucru al Comisiei de împroprietărire de pe lângă
Primăria Piteşti. (Sursa: SJAN Argeş, Primăria Piteşti, dosar 19/1920-1933, f. 166).*

Primăria Comunei Urbane Pitești
Comisia Interimară

Publicație

Se publică spre cunoștința celor în drept că comisiunea instituită pe lângă această primărie, conform legii și regulamentului pentru împroprietărirea demobilizaților, militarilor, văduvelor cu orfani de război și funcționarilor de Stat, județ și comună, și-a terminat lucrările, iar tablourile de acei admiși și respinși la împroprietărire în acest oraș se află afișate în sala Primăriei și în piața orașului (în hala de alimente) de unde pot lua cunoștință.

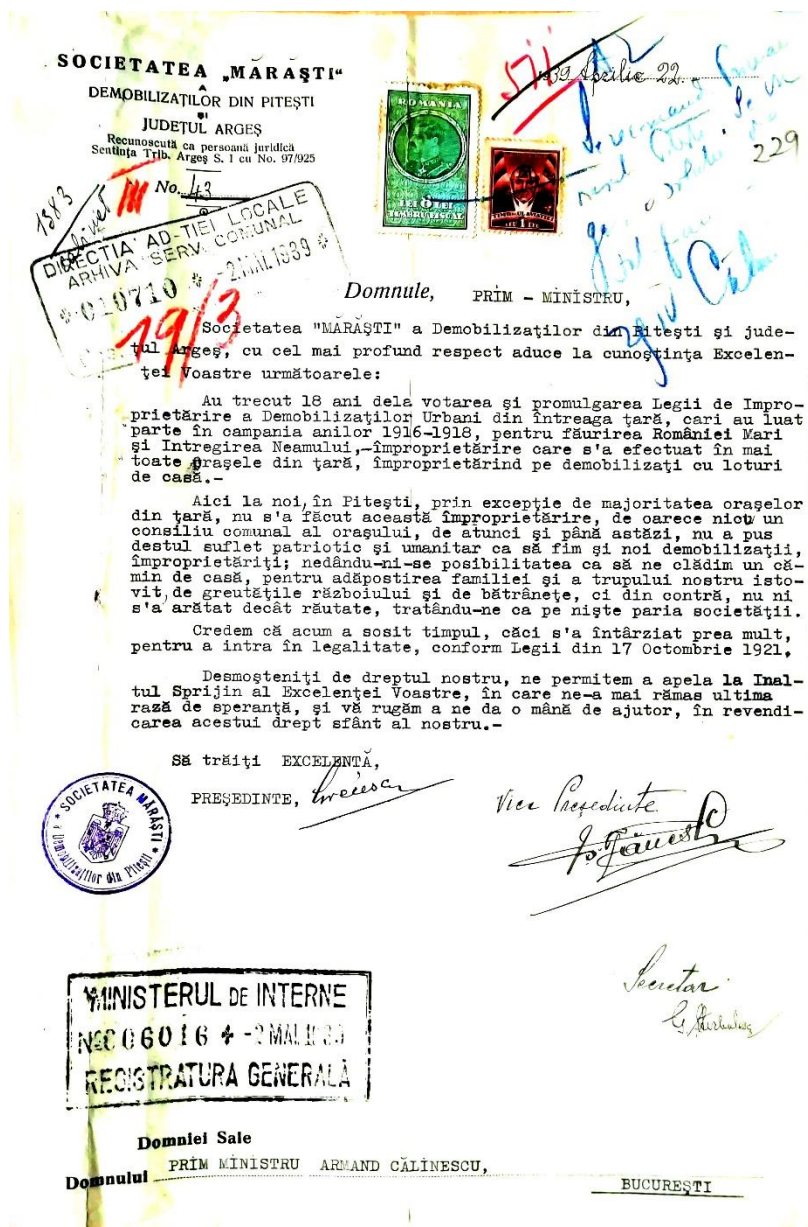
Acei care au de făcut vre-o reclamație sau contestație asupra acestor tablouri, o pot face la primărie în termen de 10 zile dela data prezentei publicații.

p. Președinte CORNEL ZAMFIRESCU.

Secretar, G. M. Georgescu.

No. 10410
1924, Octombrie 8

1924 octombrie 8. Publicație a Primăriei Pitești prin care anunță că s-au terminat lucrările Comisiei de împroprietărire și s-au afișat listele cu persoanele admise sau respinse de la împroprietărire în orașul Pitești (Sursa: SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 19/1920-1933, f. 175).

1939 aprilie 22. Adresa Societății „Mărăști” a demobilizaților din Pitești și județul Argeș, prezidată de colonel Al. Grecu înaintată Primului-ministru Armand Călinescu, prin care cere sprijin pentru improprietărirea demobilizaților din orașul Pitești. (Sursa: SJAN Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1920-1938, f. 229).

THE AGRICULTURAL REFORM IN THE CITY OF PITEȘTI IN 1921

Abstract

On the occasion of the application of the law of agrarian reform in 1921, the estate "City Field in Pitesti" was expropriated entirely for the benefit of the inhabitants of the communes of Geamăna, Hințești and Prundu, but also for the suburban inhabitants of the city from the villages: Papucești, Turcești and Neculcești, which, from a territorial administrative point of view, belonged to the city. Under the land reform law, pastures were established that brought some benefits to these people, but at the same time extended their dependence on agriculture.

The agricultural authorities reserved large areas of land for several institutions in the city. Two lower level schools each received several tens of hectares of agricultural land to make an agricultural model, a nursery was established, and also a plot for pharmaceutical purposes. The project of the central and local agricultural authorities to create the agricultural model failed for several reasons: disproportionately large areas of land were given to the institutions (as was the case of the two schools), which were unable to manage them efficiently; the lands were unsuited to the agricultural model imposed by the central authority (as was the case with the pharmaceutical plot); bureaucracy and frequent legislative/institutional changes. The land exchanges and the numerous modifications to the site indicated, in fact, a lack of vision on the part of the central and local authorities.

Another failed project was the one of the city administration, which failed to realize the allotments for war invalids, widows with war orphans, county and commune officials, as well as all demobilized, so significant agricultural land from the south of the city, but also other vacant lands from the inner city, were not included in the area of urban development and systematization.